

Murat UĞUR

Beşiktaş Sosyal Güvenlik Merkezi Müdür Yardımcısı

Kısa Vadeli Sigorta Kollarında Prim Oranları ve İşkolu Kodu ile Tehlike Sınıf ve Derecelerinin Mahiyeti, Tespiti ve İtirazlar ile Sağlanan Yardımlar

1- GİRİŞ

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 83. maddesindeki; kısa vadeli sigorta kolları primi, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre tespit edilir. İş kolları tehlikenin ağırlığına göre sınıflara, bu sınıflar da özel iş şartlarına ve tehlikeyi önlemek için alınmış olan tedbirlere göre derecelere ayrılmıştır.

İşyerlerinin kısa vadeli sigorta kolları primi, işyerinde yapılmakta olan işin, iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre tespit edilmektedir.

İşyerinde yapılan iş ise, işveren tarafından, işyeri bildirgesinin "Yapılan İşin Niteliği" bölümünde beyan edilmekte; ayrıca, "Yapılan İşin Niteliğinde" (işyerinin faaliyet konusunda) sonradan değişiklik meydana gelmesi ve bu değişikliğin tehlike sınıf ve derecesini etkileyebilecek nitelikte olması halinde, işveren tarafından yeni faaliyet konusunun bir ay içinde Sosyal

Güvenlik Kurumu İl/Merkez Müdürlüklerine bildirilmesi gerekmektedir.

İşyerinde yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığı, dolayısıyla ödenecek kısa vadeli sigorta kolları prim oranının belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar; Bakanlar Kurulu Kararına istinaden¹ Kısa Vadeli Sigorta Kolları Prim Tarifesi belirlenmiş ve yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.²

İşveren tarafından, işyeri bildirgesinde "Yapılan İşin Niteliği" başlıklı bölümde bildirilen işyeri faaliyet konusu dikkate alınarak Kısa Vadeli Sigorta Kolları Prim Tarifesi'nden işyerinin hangi tehlike sınıf ve derecesine girdiği ve ödenecek kısa vadeli sigorta kolları primi oranı Sosyal Güvenlik Kurumu İl/Merkez Müdürlükleri tarafından belirlenerek, işverenlere ve 4(b) sigortalılarına tebliğ edilmektedir.

II- TEHLİKE SINIFI VE PRİM ORANLARININ BELİRLENMESİ

Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı: Yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımın-

Bir işyerinde yürütülen esas işin fer'i ve mütemmimi mahiyetinde olan bütün işlerin sigorta primleri, esas işin tabi olduğu prim oranına göre hesaplanmaktadır.

dan gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre belirlenen oniki (12) tehlike sınıfına ayrılmış olup işyerinin prim tarifesine göre dahil bulunduğu tehlike sınıfına göre %1 ilâ %6,5 arasında belirlenen oranda değişmekte ve belirlenen bu sigorta koluna ait primin tamamı işveren tarafından ödenmektedir.

Bir işin normal yüzdelik prim oranı, dahil olduğu tehlike sınıfının 2'ye bölümü sonucunda bulunacak rakama, 0,5 değerinin eklenmesi suretiyle bulunmaktadır.

Yargıtay ve Danıştay içtihatlarına göre, bir işin, esas işin fer'i ve mütemmimi sayılabilmesi için birinin tatili halinde diğerinin sekteye uğraması ve işyerinde gaye olan faaliyetin ve iktisadî bütünlüğün meydana gelememesi, bu işlerin ve görüldüğü yerlerin birbirine sıkı sıkıya bağlı ve tâbi olması, her birinin müstakil en ana gaye ve neticeyi meydana getirememesi, ancak, hep birlikte bütünü teşkil etmesi şartları aranmalıdır. İşyerine bağlı, araçlar (vasıtalar) da işyerinden sayılmalıdır. Buradaki araçtan maksat, işyeri faaliyetini teşkil eden imalâtın ve hizmetlerin yapılması için, kullanılan her türlü sabit veya hareketli araçlardır (Örneğin; kamyon, otobüs vinç, buldozer, ekskavatör gibi).³

1- Esas işin fer'i ve mütemmimi olan işlerde prim oranları

Bir işyerinde yürütülen esas işin fer'i (ayrıntısı) ve mütemmimi (tamamlayıcısı) mahiyetinde olan bütün işlerin sigorta primleri, esas işin tabi olduğu prim oranına göre hesaplanmaktadır (Örneğin, bir basma fabrikasının dokuma, desenleme ve apre üniteleri esas işin fer'i ve mütemmimi mahiyetinde olduğundan, tamamı birlikte mütalâa edilecek ve esas işin tabi tutulduğu prim oranına göre hesaplanacaktır.).

Ancak, esas işin fer'i ve mütemmimi sayılan

işler, sigortalıları birbirine karışmayacak şekilde, ayrı ve bağımsız olarak yürütüldüğü ve sosyal güvenlik kurumun da ayrı bir işyeri olarak tescil edilmiş olduğu takdirde her biri kendi tehlike sınıfının prim haddine tabi olur.

a- Fer'i (ayrıntı): Fer sözlükte, ayrıntı, bir asıldan ayrılan kolların her biri ve şube, esas olmayıp ikinci derecede önemli olan şey anlamına gelmektedir.

b- Mütemmim (tamamlayıcı): Bir bütünün onu tamamlayan ve ondan ayrılmaması gereken parçası ya da bütünü oluşturan parçaların her biri bir arabanın motoru ya da bir kitabın sayfaları onun mütemmim cüzüdüdür, yani tamamlayıcı parçası anlamındadır.

Medeni Kanun'da "bütünleyici parça" olarak geçen kavram. Bir bütünün esaslı unsuru. Yokluğu o şeyin kullanılmasını, ondan yararlanmayı ya engeller ya da ciddi oranda kısıtlar.

Bir nesnenin olmazsa olmaz parçası, tamamlayıcı parça; mahalli örf ve adete göre bir nesnenin esaslı unsuru olan, o nesne yok edilmedikçe veya parçalanmadıkça yahut niteliği bozulmadıkça ondan ayrılması mümkün olmayan parçalar, o nesnenin tamamlayıcı parçasıdır.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde uygulanmakta olan ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş bulunan İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları Sigortaları Prim Tarifesi'nin⁴ (110 kömür madenciligi) büyük grubunda her cins kömür istihsalinde, aynı işveren tarafından yaptırılan ve bu işlerin fer'i ve mütemmimi mahiyetindeki yıkama, sevk ve sair bilcümle yardımcı işlerin bu koda dahil olacağı belirtilmiş ve aynı Tarifenin 3. maddesinde de, bir işyerinde yürütülen esas işin fer'i ve mütemmimi mahiyetinde olan bütün işlerin sigorta primlerinin, esas işin tâbi tutulduğu prim haddine göre hesaplanacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hükme göre, bahis konusu işyerlerinde aynı işveren tarafından yürütülen ve esas işin fer'i ve mütemmimi durumunda bulunan diğer bilcümle yardımcı işlerin (Büro işyerinde veya lokanta işyerinde araç bulundurulması vs.) asıl işten tefrikine, dolayısıyla asıl işten ayrı ve bağımsız olarak tescil edilmesine imkan görülmemektedir.

2- Aynı işyerinde, aynı ve farklı işverenler tarafından yürütülen işler

Aynı işveren tarafından, aynı işyerinde yürütülen ve mahiyetleri bakımından ayrı özellikler arz eden ve başka tehlike sınıflarına dahil olan bütün işler, işyerinde en yüksek tehlike sınıfına giren işin prim haddine tabi olacaktır (Örneğin, bir benzin istasyonu işyerinde, akaryakıt satışından başka tamir ve bakım işleri, otel, lokanta, kafeterya vs. işleri de yapılıyorsa, bu işyeri, en yüksek tehlike sınıfına giren iş hangisi ise, o işin işkolu kodunda tasnif edilmelidir.).

Ancak devamlı bir işyerinin içinde, bu işyerinde görülen işin ve işyerinin tamamlayıcısı ve ayrıntısı niteliğinde olmayan bir iş yapılmak üzere ayrı bir işyeri kurulmuş olabilir (Örneğin; bir sinemanın içinde kantin, bir gemide büfe, bir otelin içinde lokanta ve berber işyeri gibi). Bu durumlarda içiçe girmiş işyerleri bahis konusu olduğundan, ayrı ayrı işverenler tarafından hizmet akdine dayanarak sigortalı çalıştırma hali varsa, bunları bağımsız işyeri saymak gerekir.

3- Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sayılan sigortalıların (Bağ-Kurluların) durumu

5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar, birden fazla işyerinin sahibi veya ortağı olması durumunda tehlike sınıfı en yüksek olan işyerinin prim oranına tabi tutulurlar.

Aynı ay içerisinde faaliyetini sonlandırıp, yine aynı ay içerisinde yeniden faaliyete başlayan sigortalıların kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin sigorta primi son faaliyet konusu işine göre hesap ve tahsil edilmektedir.

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar, aynı zamanda işyerinde Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı çalıştırması halinde, çalıştırdığı sigortalıların tabi olduğu tehlike sınıfı ve prim oranına tabi olurlar. Birden fazla işyerinin sahibi veya ortağı olması ve aynı zamanda her bir işyerinde sigortalı ça-

Aynı ay içerisinde faaliyetini sonlandırıp, yine aynı ay içerisinde yeniden faaliyete başlayan sigortalıların kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin sigorta primi son faaliyet konusu işine göre hesap ve tahsil edilmektedir.

lıştırılması halinde, tehlike sınıfı en yüksek olan işyerinin prim oranına tabi tutulurlar.

4- Normal prim oranlarının derecelere ayrılması

Her tehlike sınıfı üst, normal ve alt derece olmak üzere üç tehlike derecesine ayrılır.

Üst derece prim oranı dahil olduğu tehlike sınıfının normal yüzdelik prim oranından 0,2 puan daha yüksek, alt derece prim oranı normal yüzdelik prim oranından 0,2 puan daha düşüktür. Şu kadar ki, I inci tehlike sınıfındaki işyerleri için alt derece prim oranı, bu sınıfın normal prim oranının altına düşemez ve XII nci tehlike sınıfındaki işyerleri için ise üst derece prim oranı, bu sınıfın normal prim oranını geçemez.

5- Dereceleme işlemleri

Sosyal Güvenlik Kurumu, her yıl yapacağı hesaplamalar ile dereceleme hesabının yapıldığı yıldan önceki 3 takvim yılı içinde aynı işkolunda kırkbin ve daha fazla gün için sigorta primi tahakkuk ettirmiş olan işyerlerini dereceleme tabi tutar.

Bu işyerlerinin girecekleri tehlike dereceleri; derecenin belirlendiği yıldan önceki 3 takvim yılı içinde meydana gelerek SGK kayıtlarına intikal eden ve işyerlerinin özel şartları ile tehlikeyi önlemek için alınmış olan emniyet tedbirlerinin de sonucunu gösteren iş kazaları, meslek hastalıkları, sürekli iş göremezlik ve ölüm olaylarına göre işyerlerinin tehlike ağırlığı dikkate alınarak SGK tarafından üst, normal veya alt derece olarak belirlenir.

İşyerinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığı, sürekli iş göremezlik ve ölüm

olaylarının, işverence işyerinde alınan işin niteliğine uygun bilimsel ve teknik tedbirlerin alınmasına rağmen veya doğal afetler sonucu meydana geldiğinin tespiti halinde kaçınılmazlık ilkesi gereği bu tür olaylar derecelendirme hesabında dikkate alınmaz.

Yukarıda belirtilen 3 yıllık devre için kırkbin gün sigorta primi tahakkuk ettirmemiş olan işyerleri, dahil buldukları işkolunun normal prim oranı üzerinden prim öderler.

6- 506 sayılı Kanuna ilişkin hükümler

1.10.2008 tarihinden önce 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamına alınmış olan işyerleri için uygulanmakta olan iş kazası ve meslek hastalıkları sigortaları prim oranı bu tarihten geçerli olmak üzere 0,5 puan düşürülerek uygulanmaktadır.

506 sayılı Kanuna göre tescil edilen işyerlerinin mevcut işkolu kodları, işverenlerin elektronik veya kâğıt ortamında yapacakları beyana istinaden, Kurumca gerek görülen haller hariç olmak üzere, ayrıca tebligat yapılmaksızın bu Tarifedeki uygun işkolu kodlarına dönüştürülmüştür.

506 sayılı Kanuna göre tescil edilen işyerlerinin bu Tarifenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki işkolu kodlarından yapılmış olan prim ödeme gün sayıları, yeni işkolu kodundan yapılmış bildirim olarak kabul edilerek dereceleme hesaplamalarında dikkate alınmaktadır.

7- 1479 ve 2926 sayılı Kanunlara ilişkin hükümler

1.10.2008 tarihinden önce 2.9.1971 tarihli ve 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'na ve 17.10.1983 tarihli ve 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'na göre tescil edilmiş sigortalıların meslek kodları Kurumca bu Tarifedeki uygun işkolu kodlarına dönüştürülmüştür.

8- Geçmiş dönemlere ilişkin tescil edilen işyerleri

Yeni Tarifenin yürürlüğe girmesinden sonra, Sosyal Güvenlik Kurumu veya diğer kamu

idarelerinin denetim veya kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitlere, yargı kararlarına, işverenler tarafından verilen işyeri bildirgesi ve diğer tespitlere istinaden tescil edilen işyerlerinin tescil tarihi, bu Tarifenin yürürlük tarihinden önceki bir tarih olması halinde, bu Tarifenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar 18.3.1981 tarihli ve 8/2569 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortaları Prim Tarifesi hükümlerine göre, bu tarihten sonra ise yeni Tarifeye göre işlem yapılmaktadır.

9- Tehlike sınıf ve derecelerini etkileyebilecek değişikliklerin belirlendiği 84. maddesine göre

İşverenler ile 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlar, tehlike sınıf ve derecesini etkileyebilecek her türlü değişikliği bir ay içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirim üzerine Sosyal Güvenlik Kurumu, yaptıracağı incelemeler sonunda tehlike sınıf ve derecesini değiştirebilir. Tehlike sınıf ve derecesini etkileyebilecek değişiklik bir ay içinde bildirilirse bu konuda Sosyal Güvenlik Kurumu'nca verilecek karar, değişikliğin meydana geldiği tarihten sonraki aybaşından başlanarak uygulanır.

1- Tehlike sınıf ve derecesini etkileyebilecek değişiklik bir ay içinde bildirilmezse;

a) Tehlike sınıfı yükseliyorsa, değişikliğin meydana geldiği,

b) Tehlike sınıfı düşüyorsa, değişikliğin Kurumca öğrenildiği

tarihler esas alınmak ve bu tarihlerden sonraki ay başından itibaren uygulanmak üzere, Sosyal Güvenlik Kurumu İl/Merkez Müdürlüklerince karar alınır ve ilgililere tebliğ olunur.

III-KISA VADELİ SİGORTA KOLLARI PRİMİNE İSTİNADEN SAĞLANAN YARDIMLAR

A- Hastalık hali

5510 sayılı Kanununun 15 inci maddesinde hastalık hali, sigortalının iş kazası ve meslek

hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar olarak tanımlanmaktadır. Kanunun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine istinaden, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi (SSK'lılar) ile 5 inci maddesinin (b)* bendi kapsamında sayılan aday çırak, çırak ve işletmelerde eğitim gören öğrenciler ile (g)* bendi (Türk işverenler tarafından sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelere götürülen Türk işçiler) kapsamında sigortalı sayılan sigortalılara geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir. Bu sigortalılar dışındakilere hastalığa bağlı geçici iş göremezlik ödeneği ödenmemektedir.

1- Sağlanan haklar ve yararlanma şartları

Bu sigorta kolunda hastalık haline bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezliğin üçüncü gününden başlamak üzere her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir.

Geçici iş göremezlik ödeneği ödenebilmesi için;

a) Sigortalılık niteliğinin sona ermemesi,

b) İş göremezliğin başladığı tarihten önceki 1 yıl içinde en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması,

c) Sosyal Güvenlik Kurumunca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması gerekmektedir.

506 sayılı Kanunun uygulandığı dönemde SSK'lı olan 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden önce başlayan ve aralıksız olarak bu tarihten sonra da devam eden iş göremezlik hallerinde, 120 gün prim ödeme şartı yerine gelmediğinden geçici iş göremezlik ödeneği alamayan sigortalıların, istirahatın başladığı tarihten geriye doğru bir yıl içinde 90 günlük prim ödeme şartının bulunması durumunda 01.10.2008 (dahil) tarihinden itibaren istirahatın başladığı tarih itibarıyla bulunacak günlük kazanç üzerinden geçici iş göremezlik ödeneği beş yıllık zamanaşımına tabi olması nedeniyle sigortalıların talebi halinde tahsil edebileceklerdir.

B- İş kazası ve meslek hastalığı hali

1- Sağlanan Haklar

5510 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında iş kazası ve meslek hastalığı hallerinde sigortalılara sağlanan haklar;

a) Sigortalıya geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneğinin verilmesi,

b) Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,

c) İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması,

ç) Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,

d) İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi, olarak sıralanmıştır.

Yukarıda sayılanlardan sadece geçici iş göremezlik ödenekleri kısa vadeli sigorta kolları kapsamında, diğerleri ise uzun vadeli sigorta kolları kapsamında yürütülmektedir.

2- Yararlanma Şartları

Sigortalıların iş kazasına bağlı olarak geçici iş göremezlik ödeneklerinden yararlanabilmeleri için Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan bildirim iş kazası olarak kabul edilmesi, meslek hastalığı sigortasından geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilmek için ise meslek hastalığının Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulu'nca tespit edilmesi gerekmektedir.

Geçici iş göremezlik ödeneğinin süresi Sosyal Güvenlik Kurumu'nca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulundan alınacak istirahat raporuna bağlıdır. 5510 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine istinaden sigortalılara iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle iş görmedikleri sürece prim ödeme gün sayısı şartı aranmaksızın ilk günden itibaren her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir.

5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde sayılanlara iş kazası ile meslek hastalığı halinde geçici iş göremezlik ödeneği, genel sağlık sigortası dahil prim ve her türlü borçlarının ödenmiş olması şartıyla yatarak tedavi süresince veya yatarak

tedavi sonrası bu tedavinin gereği olarak istirahat raporu aldıkları sürede ödenmektedir.

C- Analık hali

Kanunun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında, analık hali, sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık hali ile ilgili rahatsızlık ve özürlülük halleri olarak tanımlanmıştır.

1- Geçici İş Göremezlik Ödeneği

5510 Sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile (b) bendinde belirtilen muhtarlar ile ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar, gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar ve tarımsal faaliyette bulunan sigortalı kadının analığı halinde, doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla, doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilâve edilerek çalışmadığı her gün için,

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile (b) bendinde belirtilen muhtarlar ile ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar, gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar ve tarımsal faaliyette bulunan sigortalı kadının, erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler ile isteği ve hekimin onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için,

Geçici iş göremezlik ödeneği verilir.

Geçici iş göremezlik ödeneği ödenebilmesi için;

a) Sigortalılık niteliğinin sona ermemesi,

b) Doğumdan önceki 1 yıl içinde en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması,

c) Bu süre içinde işyerinde çalışmamış olması,

d) Doğum olayının gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen muhtarlar ile ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar, gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar ve tarımsal faaliyette bulunan sigortalı kadına analık sigortasından geçici iş göremezlik ödeneği ödenirken genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması gerekmektedir.

D- Sigortalılığın sona ermesi

Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından sigortalılık;

a) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıların, hizmet akdinin sona erdiği tarihten,

b) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalıların;

1) Gelir vergisi mükellefi olanlar için, mükellefiyetlerini gerektiren faaliyetlerine son verdikleri tarihten,

2) Gelir vergisinden muaf olanlar için, esnaf ve sanatkâr sicili kaydının silindiği veya 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (k) bendi kapsamına girdiği tarihten,

3) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı alt bendi kapsamına girenlerden, şahıs şirketlerinden kolektif, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ve donatma iştiraki ortaklarının vergi mükellefiyetlerinin sona erdiği tarihten, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortaklarının, şirketin ticaret sicil memurluğundan kaydının silindiği tarihten, limited şirket ortaklarından hisselerinin tamamını devreden sigortalıların, hisse devrinin yapılmasına ortaklar kurulunca karar verildiği tarihten, anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının yönetim kurulu üyeliklerinin sona erdiği tarihten, iflas veya tasfiye durumu ile münfesihi duruma düşen şirketler için ortağın talep etmesi halinde, mahkeme kararı ile iflasın, tas-

fiyenin açılmasına, ortaklar kurulu kararı ile tasfiyenin başlamasına veya şirketin münfesihi duruma düşmesine karar verildiği, ortakların talepte bulunmaması halinde, mahkemece iflasın kapatılmasına karar verildiği, tasfiyesi sonuçlanan şirketlerin ortaklıklarının ise tasfiye kurulu kararının ticaret sicili memurluğunca tescil edildiği tarihten,

4) Tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar için, tarımsal faaliyetinin sona erdiği veya 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (ı) bendi uyarınca muafiyet kapsamına girdiği yahut 65 yaşını doldurması nedeniyle talepte bulunduğu tarihten,

5) Köy ve mahalle muhtarlarının, muhtarlık görevlerinin sona erdiği tarihten,

6) Herhangi bir yabancı ülkede ikamet eden ve o ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başladığı veya ikamet esasına bağlı olarak, o ülke sosyal güvenlik sistemine dâhil olduğu tarihten bir gün öncesinden,

7) (3) numaralı alt bent kapsamında iflas veya tasfiye durumu ile münfesihi duruma düşen şirketlerin ortaklarından 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışmaya başlayanların, çalışmaya başladıkları tarihten bir gün öncesinden,

8) Köy ve mahalle muhtarlarından; kendi adına ve hesabına bağımsız çalışmasından dolayı gelir vergisi mükellefiyeti bulunanlar hariç, aynı zamanda hizmet akdi ile çalışanların çalışmaya başladığı tarihten bir gün öncesinden,

9) Gelir vergisinden muaf olan, ancak esnaf ve sanatkârlar sicili kaydına istinaden 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, bu sigortalılıklarının devamı sırasında, hizmet akdi ile çalışanların çalışmaya başladığı tarihten bir gün öncesinden,

10) 6132 sayılı Kanuna tabi jokey ve antrenörler için, lisansları yenilenmeyenlerin lisanslı oldukları yılın sonundan,

itibaren sona ermektedir.

Ancak, hastalık ve analık hükümlerinin uygulanmasında sigortalılık;

a) İlgili kanunlar gereği sigortalının ücretsiz izinli olması, greve iştirak etmesi veya işvere-

nin lokavt yapması hallerinde, bu hallerin sona ermesini,

b) Diğer hallerde ise birinci fıkrada belirtilen tarihleri,

takip eden onuncu günden başlanarak yitirilmiş sayılır.

Birinci fıkranın (a), (c) ve (d) bentlerine göre sigortalılığı sona erenlerin durumları işverenleri tarafından, (b) bendinde belirtilen şekillerde sona erenlerin durumları ise kendileri ve sözü edilen bentte belirtilen faaliyetin sona erme halinin bildirildiği kuruluşlar veya vergi daireleri tarafından, en geç on gün içinde Kuruma bildirilir. Bu kişilerin meslek kuruluşlarına ya da vergi dairelerine olan yükümlülüklerini yerine getirmemiş olmaları, sigortalılığın sona ermesine ilişkin belge ya da bilginin verilmesine engel teşkil etmez. Vergi dairelerince vergi mükellefiyetinin sona erdiğine ilişkin yapılacak bildirimlerde bu süre vergi mükellefiyeti terk işleminin tesis tarihinden itibaren iki ayı geçmemek üzere vergi mükellefinin işi bırakma işlemlerinin vergi dairelerince tekemmül ettirildiği tarihten başlar.

Birinci fıkranın (e) bendine göre sigortalılığı sona erenler ile 8 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre bildiri yapılan sigortalıların, sigortalılığının sona ermesine ilişkin bildirimleri, üç ay içinde Kuruma yapılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Vergi dairelerince vergi mükellefiyetinin sona erdiğine ilişkin yapılacak bildirimlerde bu süre vergi mükellefiyeti terk işleminin tesis tarihinden itibaren iki ayı geçmemek üzere vergi mükellefinin işi bırakma işlemlerinin vergi dairelerince tekemmül ettirildiği tarihten başlar.

IV-SONUÇ

Sosyal Sigortalar Kısa Vadeli Sigorta Kollarını nitelikleri bakımından, “Mesleki Risk” ve “Sosyal Risk” sigorta kolları olmak üzere iki ana grup altında toplamak mümkündür.

İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları Sigortaları, “Mesleki Risk” sigorta kolunu, Hastalık ve Analık Sigortaları ise, “Sosyal Risk” sigorta kolunu teşkil etmekte olup, anılan sigorta kolları

amaçları bakımından ise, “Kısa Vadeli” sigorta kollarından sayılmaktadır.

Mesleki Risk; İş Kazaları ile Meslek Hastalıkları Sigortaları yönünden, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi (eski SSK'lı ve Bağ-Kurlu) ile 5 inci maddesinin (a)*,(b)*,(c)*,(e)* ve (g)* bentleri kapsamında sigortalı sayılan kimselerin işyerlerinde veya fiilen yapmakta oldukları işleri sırasında karşılaştıkları olaylar,

Sosyal Risk; Hastalık ve Analık Sigortaları yönünden, sigortalılarımızın 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi ile 5 inci maddesinin (a)*, (b)* ve (g)* bentleri kapsamında sigortalı sayılan kimselerin doğal yaşamı içerisinde karşılaşacakları olaylar, olarak tanımlanabilir.

Sigortalılar Sosyal Güvenlik Kurumu'na yatırmakta oldukları Kısa Vadeli Sigorta Primleri'nden dolayı söz konusu risklere karşı Sosyal Güvenlik Kurumu'nca koruma altına alınmışlardır.

DİPNOTLAR

- 1 22.9.2008 tarihli ve 2008/14173 sayılı karar.
- 2 29.09.2008 tarih 27012 sayılı 2.Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 3 Sigorta İşleri ve Primler Dairesi Başkanlığı İşlemleri Konulu (Genelge - 16)
- 4 01.03.1965 tarihli 6/4405 sayılı Bakanlar Kurulu kararı (Genelge - 16'ya göre 18.03.1981 tarihli, 8/2569 sayılı karar)

* Bazı sigorta kollarının uygulanacağı sigortalılar

MADDE 5- Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından aşağıda sayılan kişiler hakkında uygulanacak sigorta kolları şunlardır:

a) Hizmet akdi ile çalışmamakla birlikte, ceza infaz kurumları ile tutuklevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular hakkında, iş kazası ve meslek hastalığı ile analık sigortası uygulanır ve bunlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar.

b) 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; meslek liselerinde okumakta iken veya yüksek öğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 46 nci maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık

prime esas kazanç tutarı, 82 nci maddeye göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır. Bu bentte sayılanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır.

c) Harp malûlleri ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörlü Mücadele Kanunu, 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre vazife malûllüğü aylığı bağlanmış malûllerden, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanların aylıkları kesilmez. 3713 sayılı Kanuna göre aylık bağlanmış malûller ile aynı Kanun kapsamına giren olaylar sebebiyle vazife malûllüğü aylığı alan er ve erbaşların, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olmaları halinde de aylıkları kesilmez. Aylıkları kesilmeksizin 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında çalışanlar hakkında uzun vadeli sigorta kolları, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışanlar hakkında ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanır. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulananların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmayı istemeleri halinde, bu isteklerini Kuruma bildirdikleri tarihi takip eden ay başından itibaren, haklarında uzun vadeli sigorta kolları da uygulanır. Bu fıkra kapsamına girenlerden ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz.

e) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edin-dirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar ve bunlar hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır.

g) Ülkemiz ile sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılır ve bunlar hakkında kısa vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır. Bu sigortalıların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmak istemeleri halinde, 50 nci maddenin ikinci fıkrasındaki Türkiye'de yasal olarak ikamet etme şartı ile aynı fıkranın (a) bendinde belirtilen şartlar aranmaksızın haklarında isteğe bağlı sigorta hükümleri uygulanır. Bu kapsamda, isteğe bağlı sigorta hükümlerinden yararlananlardan ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz.(Ek cümle: 13/2/2011-6111/24 md.) Bu bent kapsamında yurt dışındaki işyerlerinde çalışan sigortalıların, bu sürede ödedikleri isteğe bağlı sigorta primleri 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalılık sayılır.